

де M – загальний прибуток; $M_1 + M_2 + \dots + M_n$ – прибутки від об'єктів; D – прибуток від одночасного виконання цих проектів.

Висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають в тому, що, використовуючи результати цих досліджень, будівельна організація може обрати критерій, за яким обчислюється її прибуток і згідно з цим критерієм визначати ефективність своєї діяльності.

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 1999. – 416 с.

2. Завалин П.Н., Васильев А.В. Оценка эффективности инноваций. – СПб.: Стройиздат, 1999. – 216 с.

Отримано 29.04.2003

УДК 339. 727.22

І.А.ОСТРОВСЬКИЙ, Є.П.ДАНИЛЬЧЕНКО, кандидати екон. наук,
О.А.ШЕКШУСВ

Харківська державна академія міського господарства

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглядаються підходи до державного регулювання валютних курсів стосовно його впливу на рух іноземних інвестицій в Україні. Пропонується спільне здійснення деяких інституційних і монетарних засобів стимулювання іноземного інвестування.

Однією з найбільших суперечливих в економіці України є ситуація на ринку іноземних інвестицій. Вказаний ринок має чимало проблем, породжених як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Суттєву питому вагу в списку цих чинників займає група монетарних складових, вплив яких достатньо повно розглянутий у науковій літературі та в періодичних виданнях (див. [1, 2, 4, 5]). Крім того, наслідки порівняно нової дефляційної динаміки цін знайшли також відображення в роботах О.Арсенюка, С.Корабліна та інших (див. [1, 4]).

Проте, на нашу думку, слід визначити нові суперечності, які диктує існуюча цінова ситуація в країні, більш докладно розглянути варіанти валютного курсоутворення з наслідками для попиту і пропозиції інвестиційних ресурсів, зв'язати з перспективами залучення іноземних капіталів щодо деяких майбутніх інституційних зовнішньоекономічних змін. Усі вказані аспекти не мають однозначних коментарів, але для практики стимулювання іноземних інвестицій треба вимірювати ризики та приходити до найбільш аргументованої позиції. Тому метою даної статті є спроба аналізу спільного впливу монетарних та інституційних зовнішньоекономічних форм на інвестиційний клімат в Україні.

Почнемо зі стратегії вибору спрямованості курсу гривні щодо стимулювання участі іноземних капіталів у нашій економіці. На початку 90-х років внутрішня інфляція обумовила стрімке знецінення карбованця. Цей факт викликав сталу алергію на маніпулювання курсом національної валюти, тим більше дана поведінка була логічною у зв'язку з проведенням грошової реформи, вимогами зовнішніх кредиторів, великою залежністю від імпортних енергоносіїв. Але економічне зростання у 2000-2002 рр., дефляція на споживчому ринку, погіршення стану світової торгівлі загострили проблему курсового регулювання. Питання знову набуває альтернативного звучання: сприяти чи не сприяти зниженню курсу гривні.

Спочатку приведемо аргументи щодо підвищення курсу національних грошей:

1. Здешевлення обслуговування зовнішнього боргу, що складається, насамперед, у доларах США і сплата частини якого припадає на 2003 рік.

2. Підвищення привабливості іноземного інвестування, яке завжди очікує більшу прибутковість у традиційно твердих валютах, насамперед, в американських доларах. Крім того, зростає інвалютна вартість активів суб'єктів підприємництва, що збільшує шанси на позики.

3. Здешевлення критичного імпорту, енергоносіїв з Росії, що особливо важливо для житлово-комунального господарства, чорної металургії та інших галузей.

4. Здешевлення імпорту машин і обладнання як передумови подолання технологічної відсталості від розвинутих країн і кроків до відродження фундаментальної науки, тільки завдяки якій перестане бути жартом стратегія інноваційного розвитку української економіки.

5. Зміцнення гривні є суттєвою заставою дефляційних тенденцій, що особливо актуально для тих, хто побоїться традиційних для України інфляційних ризиків.

Але достатньо аргументованими є і позиції тих, хто стимулює дискусії щодо підтримки зниження курсу гривні. Це:

1. Збільшення виторгу резидентів у гривневому еквіваленті від експорту, тому очевидні інтереси експортерів.

2. Стимулювання процесу імпортозаміщення, коли споживачі віддають перевагу більш дешевій вітчизняній продукції з подальшим зростанням пропозиції національних товарів.

3. Підвищення конкурентоспроможності виробників за рахунок зменшення витрат на відносно більш дешеві національні компоненти порівняно з витратами іноземних конкурентів, що дозволяє уникнути звинувачень у демпінгу.

4. Провокування деякої інфляції компенсується поживавленням виробничої та збутової діяльності.

Проблема вибору курсових орієнтирів має значний часовий аспект. Світова практика підкреслює, за інших рівних умов, короткостроковий ефект послідовного знецінення валюти та довгострокову користь від стимулювання зміцнення національної грошової одиниці. Але наслідки тимчасових чи довготривалих дій фінансово-кредитних державних установ суттєво залежні від паралельних інституційних перетворень. Наприклад, пільговий режим для експортерів з одночасною девальваційною політикою провокує необґрунтовані переваги однієї галузі перед іншими, що підкреслено у теоремі Рибчинського з його класичним прикладом щодо голландської хвороби деіндустріалізації. Проте неконкурентоспроможність іншої вітчизняної продукції в умовах зовнішньої заборгованості змушує одержувати нові кредити, робити поступки при реструктуризації боргу або стимулювати реально існуючих експортерів.

Одночасно зміцнення гривні притягує іноземні капітали за умов пільгового режиму, наприклад, через спеціальний режим інвестування для деяких територій, що існує сьогодні. Інституційна підтримка іноземного інвестування повинна гарантувати середньо- і довгострокову зацікавленість, тому не є коректними порівняння поточних розмірів вкладень і наданих податкових пільг територіям пріоритетного розвитку.

Слід вказати на деякі суперечності, що чекають українську економіку в умовах зміцнення національної грошової одиниці.

Приплив іноземних інвестицій породжує так званий ефект витиснення, коли не витримують конкуренції вітчизняні інвестори з меншими можливостями вкладень. Особливо витиснення вітчизняних учасників може виявитися при приватизації об'єктів групи Г як найбільш привабливих з точки зору потенційної прибутковості. Тому інституційною мірою має бути гарантування участі резидентів у всіх приватизаційних конкурсах.

Без режиму стимулів і пільг практично неможливо зацікавити потенційних інвесторів робити вкладення. Цей факт особливо актуалізується за умов підготовки до вступу в Світову організацію торгівлі (СОТ), однією з принципових вимог якої є мінімізація пільгових режимів і субсидування окремих галузей. Тому переговори щодо вступу в СОТ повинні акцентувати увагу чиновників цієї міжнародної організації на необхідність дозволу тимчасового бюджетного, організаційного і дипломатичного стимулювання інвестицій, зокрема іноземних.

Тема вступу до СОТ має ще один суттєвий контекстний момент. Під сумнів ставляться передумови існування спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності. Так, особливий інвестиційний режим у м. Харкові, розрахований на 30 років [6, с.14], забезпечив залучення більше 100 млн. гривень за роки його впровадження [3, с.28]. Скасування режиму зруйнує довіру інвесторів, які зробили вкладення, і спровокує зниження зовнішньоекономічного рейтингу України. Таким чином, переговори про вступ у зазначену організацію повинні сприяти збереженню тих ТПР і СЕЗ, які довели свою ефективність.

На нашу думку, досить суперечливим моментом є збільшення макроекономічних показників, наприклад, ступінь інтеграції в систему світогосподарських зв'язків. Так, на початку 2003 р. відношення вітчизняного експорту до ВВП країни склало 56% [6, с.8]. Зростання останньої цифри, крім позитивного визнання України на світових ринках, підкреслює підвищення залежності національної економіки від коливань кон'юнктури світового ринку, зокрема, залежно від політичних подій, які безпосередньо впливають на ціни в паливно-енергетичному комплексі. Саме ціни на енергоносії можуть суттєво вплинути на собівартість продукції чорної металургії, експорт якої протягом останніх років становить майже половину національного вивозу товарів. Отже, структура експорту загострює макроекономічні ризики всередині країни. Важливою інституційною мірою повинні бути кроки до поширення ринків збуту інших галузей, насамперед, у держави СНД і деякі країни, що розвиваються. Одночасно слід сприяти залученню іноземного капіталу в сферу енергозбереження через механізм СЕЗ і ТПР.

Таким чином, суттєвим інституційним кроком повинно стати збереження системи спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку на фоні вступу до СОТ з одночасним зміцненням гривні відносно долару США. Одночасно перспективними є подальші дослідження суперечностей іноземного інвестування, наприклад, з урахуванням коливань курсу гривні відносно євро та інших валют.

1. Арсенюк А. Ценовая головоломка // Зеркало недели. – 2002. – № 41. – С. 1,7.

2. Іванілов О., Перетятко А. Досвід спеціального режиму інвестиційної діяльності в Україні // Економіка України. – 2002. – № 9. – С. 25-29.

3. Короблин С. Инфляция и экономический рост // Зеркало недели. – 2003. – № 10. – С. 1, 7.

4. Міжнародні розрахунки та валютні операції / За заг. ред. М.І.Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.

5. Піла В., Чмир О., Загородній В. Про перспективи спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку в Україні // Економіка України. – 2002. – № 4. – С.11, 16.

6.Тигипко С. Для главного банкира нет задачи важнее, чем служить Украине и украинцам // Зеркало недели. – 2003. – №13. – С. 1, 8.

Отримано 16.04.2003

УДК 336.012 : 658.114

Г.В.НАЗАРОВА, канд. техн. наук

Харківський державний економічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ДІАГНОСТИКА КОРПОРАЦІЙ

Запропонована методика комплексного організаційно-функціонального аналізу діяльності корпорації з оцінюванням основних функціональних областей діяльності підприємства за допомогою сучасних методів організаційної діагностики та комп'ютерних технологій.

Корпорація, що має за мету ефективне використання об'єднаного капіталу, є перш за все підприємством, самостійним господарюючим статутним суб'єктом, який має права юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність для одержання відповідного прибутку (Закон України "Про підприємства в Україні" від 27 березня 1991 р. № 887). Однією з головних проблем сучасного етапу розвитку корпоративного управління в Україні є налагодження виробничої, фінансової, маркетингової діяльності підприємств, які змінили форму власності і (декілька разів) самих власників. Захоплюючий процес перерозподілу власності між інсайдерами й аутсайдерами (внутрішніми та зовнішніми інвесторами) відвернув увагу усіх учасників корпоративних відносин від безпосереднього процесу управління підприємствами, тобто від корпоративного менеджменту. Це стало гальмом у розвитку великих промислових підприємств, які за організаційно-правовою формою є акціонерними товариствами.

Проблеми корпоративного менеджменту в загальній теорії організацій розглядалися багатьма вітчизняними й західними фахівцями, серед них О.Є.Кузьмін, М.М.Мартиненко, В.А.Євтушевський, Б.З.Мільнер, Д.Гібсон, Д.Іванцевич, Д.Доннелі [1-5]. Більшість досліджень присвячена проблемам створення внутрішньокорпоративної системи управління, регулюванню організаційно-економічних відносин, розробці стратегії та організаційної структури, тобто функціям та технологіям менеджменту. Але поза межами дослідження залишаються ефективні методи діагностики й аналізу існуючого стану корпорації, а без цього не можна приймати ефективні рішення по всіх перелічених проблемах, як не можна лікувати хворого без встановлення правильного діагнозу.

Створення методики комплексного організаційно-функціонально-